

design | **geschiedenis**

De stichting Designgeschiedenis Nederland vertegenwoordigt onderzoekers, auteurs, designhistorici, museummedewerkers en anderen die zich betrokken voelen bij ontwerpgeschiedenis. Op 30 november 2018 wijdde zij een bijeenkomst aan de vormgevingsarchieven waar gediscussieerd werd over deze problematiek en over de adviezen van de Raad voor Cultuur voor de ontwerpsector in zijn rapport *Ontwerp voor de toekomst* (2018). Op grond daarvan wil Designgeschiedenis Nederland de volgende opmerkingen maken en aanbevelingen doen.

- 1. Er zouden meer financiële mogelijkheden moeten zijn voor het doen van (designhistorisch) onderzoek, bijvoorbeeld via regelingen en subsidies van het Stimuleringsfonds. Vormgevingsarchieven bewaren en beheren is één ding, maar voor het besef van het belang van ontwerpgeschiedenis is onderzoek doen en toegankelijk maken essentieel. Dit vertaalt zich uiteindelijk in zorg voor het erfgoed.**
- 2. Er moeten structurele financiële middelen beschikbaar komen voor het bewaren, beheren en toegankelijk maken van vormgevingsarchieven. Ondanks vele jaren van gesprekken en beleidsstukken is de financiering meestal tijdelijk en versnipperd.**
- 3. Hou de discussie over de problematiek zuiver en profiteer van de expertise die er reeds is. Hoewel vormgevingsarchieven op sommige punten afwijken van andere archieven, zijn veel van de gesignaleerde problemen over selectie, behoud en ontsluiting vergelijkbaar.**

In 2004 is er vanuit het NAGO (het Nederlands Archief Grafisch Ontwerpen) veel onderzoek verricht naar standaarden en een methodiek ontwikkeld om objecten en documentatie te beschrijven en globaal te inventariseren. Vormgeving is wellicht specifiek dan andere archieven, maar daar ligt het probleem niet.

- 4. De Raad voor Cultuur is te vaag over de taken van een eventueel op te richten instituut voor vormgeving. De rijksoverheid moet vaststellen wat de taken van een dergelijk instituut zullen zijn en daar de nodige middelen beschikbaar voor stellen.**

Er dreigt nu vanuit het debat over vormgevingsarchieven, een stedenstrijd over een eventueel nationaal designmuseum/instituut en de locatie daarvan. Om te voorkomen dat een beslissing daarover louter bepaald wordt door de stad met het beste bod, is het belangrijk dat een onpartijdige instantie de regie neemt. De rijksoverheid moet eerst vaststellen dat er behoefte is aan een designinstituut en vooral diens taken formuleren. Zo'n instituut kan ook verbonden worden aan een ontwerpopleiding, mits er archief-expertise in huis is.

5. Stel een centraal coördinatiepunt in zolang nog gewerkt wordt met de bestaande infrastructuur voor de vormgevingsarchieven.

In een aantal gebieden functioneert de bestaande infrastructuur voor deze archieven goed, bijvoorbeeld textiel. Het Textielmuseum Tilburg verzamelt textiel inclusief het proces, de praktijk van makers/ontwerpers en de ontwerpers- en bedrijfsarchieven. Het krijgt geregeld archieven waaronder het omvangrijke archief van weverij De Ploeg. In overleg met bestaande archiefinstellingen (zoals het Regionaal archief Tilburg en musea) wordt bepaald wat waarheen gaat. Vervolgens pakt het Textielmuseum dit projectmatig aan door onderzoek, ontsluiting, digitalisering en een tentoonstelling aan elkaar te koppelen. Er is niet één persoon voor verantwoordelijk maar meerdere, de conservator, de bibliothecaris, de registrar, stagiaires, vrijwilligers etc. Dit museum is daar heel succesvol in en een positief voorbeeld, evenals het Nederlands Zilvermuseum in Schoonhoven dat in samenwerking met het RKD een project rondom de fabriek van Van Kempen en Begeer aanpakte.

Kiest men voor het werken vanuit de bestaande infrastructuur, dan is het belangrijk dat er een centraal punt is van waaruit dit overleg en de verspreiding van de archieven gecoördineerd wordt. Het NAGO vervulde die taak in het verleden op het gebied van grafische vormgeving. Het registreerde en inventariseerde, waarna de archieven via hem werden ondergebracht bij de diverse instellingen. Op de NAGO-website was te zien wat er in die archieven zat en waar de objecten/documentatie te vinden waren. Het NAGO kreeg echter geen subsidie meer en werd opgeheven; de medewerker die bij het RKD met vormgeving belast was moest verdwijnen. Kennis en continuïteit gingen verloren. Een soortgelijke coördinerende partij is aan te bevelen en zou bovendien ook de plek kunnen zijn waar ontwerpers zich kunnen melden om te bezien waar hun archief het beste op zijn plaats is. Dat hoeft echter niet een groot, zichtbaar designinstituut in een iconisch gebouw te zijn.

Het beheer en ontsluiten van vormgevingsarchieven mag niet ten koste gaan van beleidswijzigingen in de instituten die zich daarmee bezighouden of hebben gehouden. De keten musea, lokale archieven, RKD, HNI, Bijzondere Collecties etc., is zo sterk als de zwakste schakel daarbinnen. Voorwaarde voor deze oplossing is dat al die instellingen zich aan zo'n opdracht committeren en niet bij de eerste de beste beleidsverandering de archieven gaan afstoten of niet meer tot hun taak rekenen.

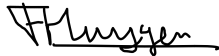
6. Overige aanbevelingen en suggesties

Ontwerpers moeten zich bewust zijn van het belang van archiveren, bijvoorbeeld in verband met auteursrecht, maar ook in cultuurhistorische en economische zin. Het is daarom van belang bij de opleidingen aandacht aan archiefvorming te besteden.

Het is belangrijk dat ontwerpers hun eigen inspiratiebronnen en voorbeelden documenteren, zodat hun ontwerp herleidbaar is. In economische zin kunnen archieven – bijvoorbeeld die van bedrijven – ook profijt opleveren als bron voor nieuwe producten. Vaak denken ontwerpers pas tegen het eind van hun carrière na over hun nalatenschap en het onderbrengen ervan. Meestal hebben ze dan geen idee waar ze hun archief naartoe kunnen brengen en hoe ze daar achter kunnen komen.

De meer bemiddelde ontwerpers kunnen worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid voor het erfgoed van hun discipline. Zij zouden een fonds op naam kunnen stichten ten behoeve van archieven in het algemeen, van hun eigen archief of van designhistorici die onderzoek willen doen. Het Prins Bernard Cultuurfonds is daar uitermate geschikt voor.

Namens stichting Designgeschiedenis Nederland, 18 december 2018.

Frederike Huygen, voorzitter

De lezingen gehouden op de bijeenkomst zijn te vinden via www.designgeschiedenis.nl

Stichting Designgeschiedenis Nederland
p/a F. Huygen
Herengracht 10
1015 BK Amsterdam.

info@designhistory.nl
redactie@designhistory.nl